

De rol van CSA-structuren bij het bevorderen van de implementatie van agroforestry

ISARA-Lyon
23 rue Jean Baldassini
69364 LYON CEDEX 07

Norges miljø- og
biotechnologiske
universitet
Norwegian University of Life Sciences
Postboks 5003
NO-1432 Ås

Flanders Research Institute for
Agriculture, Fisheries and Food

ILVO

Box 92, Burgemeester Van
Gansberghelaan,
9820 Merelbeke Belgium

Nathan Bosseler

Masterproef: *Exploring farmers' perspectives on Community Supported Agroforestry: The role of CSA structures in promoting agroforestry implementation*

Periode onderzoek: maart 2022 - juni 2023

Community Supported Agriculture, ook wel "CSA" genoemd, streeft naar eerlijke inkomens voor boeren en milieuvriendelijke landbouwpraktijken door productierisico's te delen tussen boeren en consumenten. Dit model kan bovendien boerderijen ondersteunen in hun transitie naar duurzame praktijken. Momenteel wordt het CSA-model vooral toegepast op kleinschalige groenteteeltbedrijven, maar zelden ingezet om duurzame innovaties op conventionele boerderijen in Vlaanderen te bevorderen. Dit onderzoek verkent de mogelijkheden van CSA om agroforestrysystemen, waarin bomen en struiken bewust worden gecombineerd met gewassen of vee op landbouwgrond, te introduceren op deze bedrijven. Agroforestry kan namelijk een waardevolle bijdrage leveren aan de verduurzaming van landbouwbedrijven. Hiervoor werden eerst de voordelen van CSA-boerderijen om duurzame landbouwpraktijken te promoten onderzocht door middel van interviews met CSA-leden en CSA-boeren. Op basis van deze interviews werd het CSAF-model, dat staat voor Community supported agroforestry, bedacht. Uiteindelijk werd dit model gebruikt als discussieplatform met negen Vlaamse boeren om te verkennen of samenwerking tussen boeren en consumenten kan bijdragen aan de implementatie van meer agroforestry-systemen in Vlaanderen. In een bredere zin moet dit werk helpen om het denken over intensievere interacties tussen boeren en consumenten te verrijken, zodat boerenbedrijven

beter bestand zijn tegen de gevolgen van klimaatverandering.

Vlaanderen als perfecte casestudy

De casestudy van deze masterthesis vond plaats in Vlaanderen, aangezien deze regio een bijzonder interessant voorbeeld biedt voor het bestuderen van de ontwikkeling van agroforestry via gemeenschapsinitiatieven binnen de bredere context van industriële landbouw. Bovendien is de relevantie van deze casestudy gerelateerd aan het beperkte succes van het regionale beleid dat al meer dan 10 jaar wordt uitgevoerd door de lokale overheid om agroforestrypraktijken te bevorderen. Ten slotte is het CSA-model goed ingeburgerd in Vlaanderen, wat het interessant maakt om deze dynamiek te analyseren met het oog op de ondersteuning van de implementatie van agroforestrysystemen.

Community Supported Agroforestry model

Het CSAF-model zou dezelfde principes volgen als een zelfvoorst-landbouw-boerderij, maar in plaats van zich te richten op groenten en kleinschalige boerderijen, zou dit systeem gebaseerd zijn op gediversifieerde fruitbomen en notenbomen die groeien op akker- of weidegrond van grootschalige boerderijen. Deze structuur zou ondersteund worden door een gemeenschap van consumenten via gedeelde investeringen en jaarlijkse lidmaatschapsbijdragen. De

velden zouden direct toegankelijk zijn voor leden, zodat ze fruit rechtstreeks van de bomen kunnen plukken terwijl ze genieten van een ontspannen moment op het platteland.

Agronomisch gezien is het idee om fruitbomen te integreren in akkerbouw- of veehouderijbedrijven bedoeld om de productie van het bedrijf te diversifiëren en de veerkracht van het bedrijf te versterken. Een grote diversiteit aan fruitbomen zou bovendien helpen om de fruitproductie over verschillende seizoenen te spreiden. Daarnaast zouden deze bomen fungeren als bufferzones ter bescherming van gewassen en/of vee, en tegelijkertijd een ideale habitat bieden voor andere vormen van biodiversiteit. Bovendien kan de aanwezigheid van bomen de totale biomassa-productie per hectare verhogen en bijdragen aan vruchtbaardere bodems.

Haalbaarheid van het CSAF-model

De resultaten van de haalbaarheidsanalyse toonden aan dat het CSAF-model weinig acceptatie vond bij de negen geïnterviewde boeren. De belangrijkste geïdentificeerde hindernissen waren: een verhoogde complexiteit van het systeem, een verhoogde werkbelasting, extra verantwoordelijkheden, verlies aan productiviteit bij de belangrijkste gewassen en er waren ook zorgen over een potentieel gebrek aan betrokkenheid en interesse van de leden na een verloop van tijd.

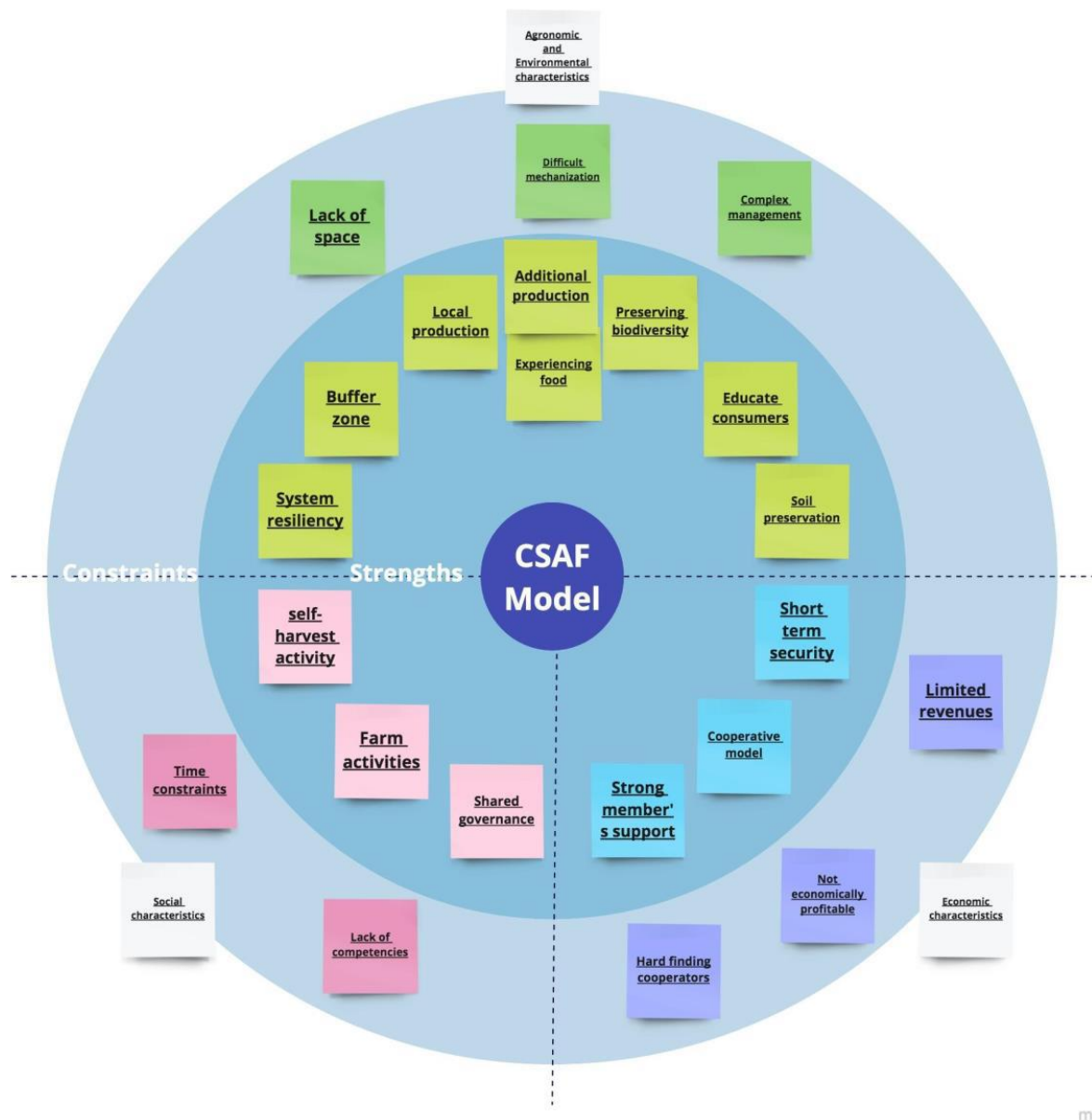
Ondanks deze uitdagingen hebben gesprekken met deze boeren ook mogelijke positieve bijdragen aan het licht gebracht, waaronder de kans op samenwerking bij het beheer van bomen, mogelijkheden voor gezamenlijke kapitaalinvesteringen, het verbeteren van het imago van boeren en het vergroten van het bewustzijn van consumenten over de realiteit van de landbouw.

Nieuwe perspectieven

Een veelbelovende aanpak die uit de discussies met de 9 boeren naar voren kwam, is het concept van een multi-partijen agroforestry model, waarbij boeren zouden kunnen samenwerken met andere individuen of groepen om de bomen op hun land te beheren terwijl ze blijven produceren in de tussenruimtes. In tegenstelling tot het CSAF-model is het idee hier dat de beheerder van de grond het beheer van de bomen, evenals hun opbrengsten, zou overdragen aan een derde persoon of organisatie. Momenteel bemoeilijkt echter het gebrek aan duidelijkheid over de aansprakelijkheid van elke partij bij de oprichting van dergelijke samenwerkingen. Door de wetgeving te verduidelijken, op regionaal, nationaal en Europees niveau, en door dit soort partnerschappen te bevorderen, kunnen enkele van de beperkingen van het CSAF-model worden verminderd. Dit zou creatieve ondernemers en gemeenschapsinitiatieven tal van mogelijkheden bieden om bedrijfsmodellen te ontwikkelen die gebruikmaken van bomen. Het zou ook een manier zijn om synergieën te creëren tussen actoren in alternatieve voedselnetwerken en actoren in het traditionele voedselsysteem (Lamine, 2012).

Conclusie

Concluderend biedt het CSA-model een waardevol potentieel om boeren te helpen overstappen naar duurzame praktijken, zoals agroforestry. Voor een effectieve implementatie zijn echter wettelijke aanpassingen en een mentaliteitsverandering in de landbouwsector noodzakelijk om dit soort modellen op de boerderijen te waarderen en te accepteren. De toename van dergelijke initiatieven kan niet alleen de landbouwsector opnieuw centraal stellen in onze samenleving, maar deze ook tot een belangrijke drijfveer maken in de overgang naar een veerkrachtige samenleving die bestand is tegen de uitdagingen van klimaatverandering.

Figuur: Mind map met alle eigenschappen van het CSAF model

Contactpersoon: Nathan Bosseler
Tel: 04 92 99 70 77
E-mail: nathan.bosseler.96@gmail.com